

LiBeRtE
yayınları

Özipek, Bekir Berat, Yanılış Sorulara Doğru Cevaplar,
Ankara: Liberte Yayınları, 2. Baskı, Eylül 2024.

Yanlış Sorulara Doğru Cevaplar

Ayrımcılık, İslamofobi, Entegrasyon ve Ötesi

Bekir Berat Özipek

LiBeRtE

Yanlış Sorulara Doğru Cevaplar

Ayrımcılık, İslamofobi, Entegrasyon ve Ötesi

Bekir Berat Özipek

ISBN: 978-605-9823-33-3

Liberte Yayınları® / 217

2. Baskı: Eylül 2024, 1. Baskı: Ekim 2018

© 2024, Liberte Yayınları®

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında, kanuni takibat yaptırma hakkına sahiptir.

İç Tasarım: Liberte Yayınları

Kapak Tasarımı: Müşerref Merve Şahin

Kapak fotoğrafı: Kuzguncuk Camii, Surp Kırkor Lusaroviç Kilisesi

Baskı: Sayfa Basım

Adres: Tevfik İleri Mah. Polat Sk. No:2 Pursaklar / Ankara

Telefon: (312) 394 83 94 | Sertifika No: 77079

LiBeRtE
yayingrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-posta: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 52155

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Bekir Berat Özipek

Prof. Dr. Bekir Berat Özipek, 1989 yılında Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını 1992'de aynı üniversitede tamamlayan Özipek, doktorasını 2000 yılında Ankara Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 2007'de doçent, 2013'te ise profesör unvanını alan Özipek, 2009-2015 arasında İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde çalışmıştır ve 2015'ten bu yana da İstanbul Medipol Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Ulusal ve uluslararası makaleleri, araştırma raporları ile editörlüğünü yürüttüğü çalışmalar yanında *Muhafazakârlık: Akıl, Toplum, Siyaset ile Yanlış Sorulara Doğru Cevaplar: Ayrımcılık, İslamofobi, Entegrasyon ve Ötesi*; Faik Tanırıkulu ile birlikte kaleme aldığı *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Algılar, Olgular ve Gerçekler* ve *Almanya 2021 İnsan Hakları, Temel Özgürlükler, İhlaller ve Müslümanlar* yayınlanmış başlıca eserleridir.

Prof. Özipek ağırlıklı olarak çağdaş siyasi teoriler, insan hakları ile bu kapsamda akademik özgürlük, ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ile azınlık ve sığınmacı hakları konularında çalışmalar yürütmektedir.

Yanlış Sorular

Doğru Sorular

- Önsöz
Önyargıya karşı durabilmek 11
- Neden bu kadar çok radikal Müslüman var? Bunun sorumlusu İslam değil mi? 15
- İslam'daki 'cihad' ilkesi savaşı teşvik etmiyor mu? 19
- Selefilik ve cihatçılık açıklamasını nasıl eleştirmeli? 23
- İslam "fetihçi" bir din değil mi? Yayılma ve işgalleri hoş görmüyor mu? 27
- Aynı din, aynı kutsal metinler nasıl bu kadar farklı algılanabiliyor? 31
- İslam'da kısas var. "Göze göz, dişe diş" diyor. Bu insan haklarına aykırı değil mi? 37
- "Avrupa'daki hoşgörüsüz, şiddet yanlısı Müslüman" imajı gerçek değil mi? 39
- Görünümleri ve giysileri, sarıkları ve cübbeleri bizimkinden farklı; diğer Müslümanlarınkinden de... Bu durumda onlara "radikal" diyemez miyiz? 43
- El Kaide ve DAESH gibi örgütler neden hep İslam coğrafyasında ortaya çıkıyor? 49
- İslam dini diğer din ve inançlara karşı tahammülsüz mü? 51
- Kuran'daki hükümlerle modern insan hakları çelişmiyor mu? 55
- İslamî köktenci akımlar, bu dinin yeterince "modern" olmamasından kaynaklanıyor mu? 59
- Avrupalılar ırkçı mı? 63
- Yeni ayrımcılık ve ırkçılık eskisinden daha mı tehlikeli? 65

- Irkçılık ve ayrımcılıkla suçlananlar da demokrasi ve insan hakları demiyorlar mı?69
- Ayrımcılığın yeni şekli "özgürlük" veya "onun iyiliği için" bahanesi mi?73
- Bir Müslüman Fransız olabilir mi?75
- "Söylemin düzeni" ihlalleri görünmez mi kılıyor?79
- İnsan hakları ihlalleri en fazla radikal dinî gruplardan gelmiyor mu? Dolayısıyla en fazla onların gündemde olması normal değil mi?...85
- Fransa başörtüsünü "tarafsız kamu hizmeti" adına yasaklıyor. Buna neden itiraz ediliyor? Devlet tarafsız olmamalı mı? Başörtülü kamu çalışanı olur mu?89
- "Hizmet alan" ve "hizmet veren" ayrımı anlamlı mı?91
- Kamu çalışanının dinî ifade özgürlüğüne ilişkin olumlu örnekler var mı?95
- Kıta Avrupası laikliği ayrımcılığı meşrulaştırmak için mi kullanılıyor? 99
- Kamu görevlisinin tarafsız olmasının anlamı gerçekte nedir? 103
- "Normal" olan hangimizin giysisi?..... 105
- Türkler neden yeterince entegre olamıyor?..... 109
- Avrupa'daki Türkler, yaşadıkları ülkeninkinden çok Türkiye siyasetiyle ilgili görünüyorlar. Bu da onların entegrasyona niyetli olmadıklarını göstermiyor mu? 113
- Siyasete katılımın kanalları gittikçe daralıyor mu? Avrupa partilerinin aday göstermek için onlardan "makbul Türk" olmalarını istedikleri doğru değil mi?..... 117
- İçinden geldiği kültüre karşı abartılı biçimde eleştirel insanların Avrupa siyasetinde daha görünür hale gelmesi, ayrımcı önyargıdaki yükselişin bir sonucu mu? 121
- Avrupalılar ve Türklere dair tarih hep çatışma ve savaşlarla dolu. Böyle bir tarih üzerine bugün barış tesis edilir mi?..... 125
- Yine de Doğu ile Batı arasında çok savaş yok mu? Bu durumda gelecek farklı olabilir mi? 129

- Avrupa İslamlaşıyor mu? 133
- İslamofobi uygun bir kavram mı? Yoksa Müslümanlara yönelik ihlal üreten ayrımcı önyargıyı ifade etmek için başka bir kavrama mı ihtiyacımız var?..... 137
- “Terör” kavramını bir dinin ismiyle birlikte anmak doğru mu? Ya da yaptıkları aynı ise neden biri “İslamcı terörist”ken diğeri “fanatik deli” oluyor? 141
- “Biz bir inanç sistemini sevmek veya saygı duymak zorunda mıyız, ifade özgürlüğümüzü kullanıyoruz ve Avrupa değerlerini savunuyoruz” diyenlere ne diyebiliriz? 145
- IŞİD ve benzeri örgütler kime yarıyor, kime yaramıyor? 151
- Avrupa devletleri ayrımcı önyargı ve ırkçı saldırılarla kararlı bir şekilde mücadele ediyor mu? 157
- Müslümanlardan İslam adına yapılan terörü kınamalarını istemek doğru mu? 161
- “Kadını korumak” için başörtüsü, burka ve burkininin yasaklanmasını isteyenler haklı mı, yoksa sevecenlik maskesi takmış yasakçı nefretle mi karşı karşıyayız? 163
- Önyargılı, ayrımcı, ırkçı, anti-semitist veya İslamofobik olanlara Nazi suçlaması doğru mu? 167
- Müslümanlara karşı önyargılı olup olmadığınızı anlamak için bir kılavuz. Ya da “Ben Müslümanlara karşı değilim ama ...” diyenler için basit bir turnusol testi önerisi:..... 169
- Brevik bu karikatürü görmüş müydü? 173
- Sonsöz: Biz ne yapabiliriz? 179

Bu kitap katkılarınızla gelişebilir

Hiç kuşkusuz önyargılı fikirler bu kitapta ele alınanlardan ibaret değil ve her zaman daha iyi bir cevap vardır. Ayrımcı sorulara başka sorular eklemek isterseniz, cevapları eksik/yanlış bulursanız veya daha doyurucu hale getirmek isterseniz, görüş, eleştiri ve önerilerinizi bbozipek@medipol.edu.tr mail adresine yazabilirsiniz.

Önsöz

Önyargıya karşı durabilmek

BERLİN'DE TÜRKİYE KÖKENLİ GENÇLERLE KONUŞUYORUZ.

Hepsi birbirinden farklı duyarlılıklara sahip. Ama bir konuda uzlaşıyorlar: Buradaki medyanın durumu hiç iyi değil.

Türkiye ile ilgili haberlerde, hem devletlerarası siyasi gerilimlerin ürünü bir objektiflik kaybı hem de İslam'a ve Müslümanlara dair sorunlu birçok yaklaşım var.

Devletlerarası siyasi krizlerden Suriyeli sığınmacılara kadar pek çok konudaki karikatür, geçmişte kaldığını düşündüğünüz tarihsel önyargıları bugüne taşıyor. Bazıları çok doğrudan veriyor İslam ve Müslümanlara dair negatif mesajları, bazıları daha ince ve dolaylı bir dille ve alt metinlerle.

Fırsat bulup yıllar sonra Berlin'deki Holokost Müzesini yeniden ziyaret ediyorum. Geçen yüzyılın başında Museviler için yazılıp

çizilen ve onları nefret objesi olarak gösteren yazı ve karikatürler ibret için orada duruyor.

O müzeden çıktığınızda başka bir grup insan için yeniden ürettiğini görüyorsunuz o kötülüğün. Anlıyorsunuz ki, 20. yüzyılın ilk yarısına damgasını vuran acıları üreten zihniyet bir yerlerde hâlâ devam ediyor.

Sadece başka insanlar koyulmuş hedef tahtasında boşalan yere. Holokost Müzesinde sergilenen karikatürlerdeki “iğneli fiçidan çocuk kanı içen çirkin Musevi” imajının yerini, “inancı gereği masum insanları vahşice öldüren çirkin Müslüman” imajı almış. Sömürücü ve tamahkâr olan bu kez, Charlie Hebdo’daki Batılı vergi mükellefinin parasına göz dikmiş karnı burnunda kara çarşaflı Müslüman kadınlar.

Ama bugün asıl hüner, geçmişin kurbanları için üzülme değil. Bugünkü egemen fikirlere, onun içindeki kötülüğe karşı durabilmek. Onun şeytanlaştırdıklarına kol kanat gerebilmek.

Yaşadığımız günlerde dünyanın her yanında otoriteryen eğilimler canlanıyor, doğal hukuk ve demokrasi geriliyor. Demokratik değerlerin standardı olarak örnek gösterilen Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri de bu olumsuz dönüşümden bağımsız değil.

Geçmişte de dünyanın çeşitli dönemlerine damgasını vuran “demokrasi dalgaları” da yaşandı; onu izleyen “ters dalgalar” da.¹ Öyle görünüyor ki insanlık yeni bir ters dalgaın altına giriyor. Böyle zamanlarda özellikle azınlıkların, etnik ve dinî kimlikleri bakımından geniş toplumdan farklı olanların işi daha da zorlaşıyor.

1 Samuel Huntington’ın kavramı.

Konumuz açısından Avrupa’da yaşayan Türkiye kökenli bireyler de geçmişe göre daha büyük bir tehditle karşı karşıya bulunuyor.

Böyle bir ortamda, geçmiş trajedilerden de ders alarak, dışlayıcı, ayrımcı ve nefret temelli zihniyet ve dille, hayatın her alanında, çok boyutlu bir mücadele vermek gerekiyor.

Bunun bir yolu da yaygın olarak üretilen olumsuz kalıp yargılara karşı doğruları dile getirmekten geçiyor. Ve tabii ki, en uygun dille konuşmak, yükselen ayrımcı önyargıya karşı bilgiye ve insani bir dile yaslanarak mücadele etmek gerek.

Elinizdeki kitap, bu klişelerden en yaygın olarak dile getirilenlerine karşı cevaplardan oluşuyor.

İnsan hakları ihlali üreten zihniyet ve dille mücadele etmek ve kazanmak zorundayız. Buradaki “biz” her dilden, her dinden, her ülkeden, özgürlük adalet ve barış gibi değerleri savunan insanları ifade ediyor.

İşte bu “biz” barışın diliyle konuşmalı ve söylemin düzenini değiştirmeli.

Başka utanç müzeleri kurulmasın diye.

Son olarak bu kitabın yayınlanmasından önce okuyarak eleştirileriyle bana ışık tutan Gülçin Avşar, Taner Ayaz, Mustafa Yeneroğlu, Duygu Öztürk, Elif Zehra Kandemir, Bawer Epözdemir, Faik Tanrıkulu ve Muhterem Dilbirliği’ne; yayın aşamasındaki titiz çalışmalarından dolayı Emre Turku ve Mesut Koçak’a; ikinci baskıyı hazırlayan Serpil Koçtürk’e teşekkür ederim.

- **Neden bu kadar çok radikal Müslüman var? Bunun sorumlusu İslam değil mi?**

İSLAM'A DAYANMA İDDİASındaki radikallerin varlığı bir gerçek. Ama bu yeni bir durum. Esas olarak da son 30-40 yılın ürünü. Önceden böyle değildi. Radikal akımlar da örgütler de nispeten yeni. Oysa İslam neredeyse 1500 yıldır var.

"İslam radikalleşmiyor, radikalleşme İslamlaşıyor."

Olivier Roy

"Il ne s'agit pas de la radicalisation de l'islam, mais de l'islamisation de la radicalité"²

Son dönemlerde yaşananlar, İslam coğrafyasındaki savaşlar, işgaller ve dikta rejimlerinin tetiklediği yeni bir altüst oluşun tahrip edici etkilerinden bağımsız değil.

2 "Le djihadisme est une révolte générationnelle et nihiliste," *Le Monde*, 24.11.2015.

Dolayısıyla, bugünkü bir durumdan yola çıkarak bütün bir tarihe ve dine teşmil edilecek abartılı genellemelere varmamak gerek. Hem de sadece İslam için değil, tüm dinler ve kültürler için.

“Söz konusu olan İslam’ın radikalleşmesi değildir; radikalleşmenin İslamlaşmasıdır” diyor Olivier Roy.³

Yani dinden bağımsız bir radikalleşme var. Yaşanan bu büyük sosyal ve siyasi altüst oluş, radikal fikir ve grupları da beraberinde getiriyor. Yaşadığımız dönemde bu radikalleşme genellikle kendisini İslam ile ifade ediyor; geçen yüzyılın başında, önce **milliyetçilik**, sonra da **sosyalizmle** ifade etmişti.

Her dönemin kendine özgü bir ruhu, insanların kendilerini ifade etmek için kullandığı bir dili oluyor.

Ve ufku yaşadığı dönemle sınırlı olanlar, bunu tüm zamanlar için geçerli sanıyor.

3 Olivier Roy, “Le djihadisme est une révolte générationnelle et nihiliste”, *Le Monde*, 24. 11. 2015.

Türkçe çevirisi için bkz. Haldun Bayrı, “Olivier Roy: Cihadçılık bir kuşağa özgü nihilist bir isyandır”, *Medyascope*, <http://medyascope.tv/2015/12/06/olivier-roy- Jihadcilik-bir-kusaga-ozgu-nihilist-bir-isyandir/>, 6 Aralık 2015 (Erişim 18 Kasım 2017).

İŞİD, radikalleşmiş genç Fransızlar havuzundan besleniyor"⁴

"1970'li yılların Faslı göçmen işçileri dede olmuşlardır ve torunları arasında terörist çıkmamaktadır" diyor Olivier Roy ve İŞİD'e katılanların iki gruptan oluştuğunu söylüyor. Yazısından özetlersek:

İlki Fransa'daki "ikinci kuşaktan" gençler, ikincisi ise sonradan Müslüman olanlar. İlk gruptakiler, ana-babasının İslam'ını benimsemiyor. Hepsi kendi kuşaklarındaki "genç" kültürünü paylaşmış, alkol kullanmış, esrar içmiş, diskoda kızlara asılmış. Büyük kısmının yolu hapishaneye düşmüş. Sonra bir sabah, dine yönelmiş ve Selefi bir İslam'ı, yani kültür kavramını reddeden bir İslam'ı, "kendilerini kendi başlarına inşa imkânı veren bir İslam'ı" seçmişler.

Hiçbiri ciddi dinî eğitim görmemiş; ilâhiyatla ilgilenmiyor; İslam devletinin tabiatıyla da. Gelenekten kopmuşlar. Ailelerinin din anlayışı onlara aktarılamamış. Müslüman Kardeşler gibi geleneksel İslamî yapılarla ilişkileri yok. Radikal hareketlere Türkler Mağriplilerden çok daha az kapılıyor; çünkü Türkler öğretmenler ve imamlar göndererek bu aktarımı devam ettiriyor.

Sonradan Müslüman olanların çoğu Fransız kırsalından geliyor ve Müslüman cemaatiyle özdeşleşebilmeleri kolay değil. Onlar İslam'ı seçiyorlar çünkü radikal isyan piyasasında sadece bu var.

4 Aynı yerde.